

บทที่ 4

ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับมาตรการในการดำเนินการ กับทรัพย์สินของผู้กระทำความผิดฐานกู้ยืมเงิน ที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน

ในบทนี้ จะกล่าวถึงปัญหาเกี่ยวกับการใช้อำนาจของเจ้าหน้าที่รัฐ ไม่ว่าจะเป็นพนักงานสอบสวน พนักงานสอบสวนคดีพิเศษ พนักงานเจ้าหน้าที่ตามพระราชกำหนดการกู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน พ.ศ.2527 คณะกรรมการธุรกรรมและพนักงานเจ้าหน้าที่ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน เนื่องจาก การใช้อำนาจดังกล่าว มีปัญหาเกี่ยวข้องกับสิทธิและเสรีภาพของประชาชน ตามที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2550 ได้รับรองไว้ โดยจะกล่าวต่อไปดังนี้

4.1 ปัญหาการยึดและอายัดทรัพย์สินของผู้กระทำความผิดฐาน กู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน

4.1.1 การยึดสิ่งของตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

ในการยึดสิ่งของของผู้กระทำความผิดฐานกู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชนนั้น พนักงานสอบสวนจะให้อำนาจตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 132 ซึ่งพนักงานสอบสวนจะมีอำนาจในการค้นเพื่อพบสิ่งของที่ได้มาโดยการกระทำความผิด และมีอำนาจยึดสิ่งของนั้นได้ แต่ปัญหาที่เกิดขึ้นในทางปฏิบัติคือ พนักงานสอบสวนส่วนมากรู้สึกว่าเข้าใจในเรื่องการยึดสิ่งของที่ได้มาโดยการกระทำความผิด กล่าวคือ เมื่อพนักงานสอบสวนได้เข้าทำการตรวจค้นบ้านผู้ต้องหา ที่ต้องหาว่าได้กระทำความผิดฐานกู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน เพื่อพบสิ่งของซึ่งมีไว้เป็นความผิด หรือได้มาโดยการกระทำความผิด หรือได้ใช้หรือสงสัยว่าได้ใช้ในการกระทำความผิด หรือซึ่งอาจใช้เป็นพยานหลักฐานได้ พนักงานสอบสวนจะทำการยึดสิ่งของที่จะใช้เป็นพยานหลักฐานในการพิสูจน์ความผิดหรือความบริสุทธิ์ของผู้ต้องหา และจะยึดสิ่งของที่ได้มาโดยการกระทำความผิดด้วย ซึ่งปัญหาที่เกิดขึ้นคือ การตีความของพนักงานสอบสวนส่วนมากเกี่ยวกับสิ่งของที่ได้มาโดยการกระทำความผิด พนักงานสอบสวนจะตีความอย่างกว้าง โดยตีความว่า

สิ่งของที่ได้มาโดยการกระทำความผิดนั้น ไม่ว่าจะแปรสภาพไปเป็นอะไร ก็เป็นสิ่งของที่ได้มาโดยการกระทำความผิด ดังนั้น พนักงานสอบสวนก็จะทำการยึดสิ่งของที่แปรสภาพไปแล้วนั้นด้วย ตัวอย่างเช่น ผู้ต้องหาว่า กระทำความผิดฐานกู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน ได้รับเงินสดมาจากการกระทำความผิดดังกล่าว แล้วนำเงินสดนั้น ไปซื้อสังหาริมทรัพย์อื่น เช่น โทรทัศน์, ตู้เย็น, รถยนต์ และอื่นๆ หรือนำไปซื้อสังหาริมทรัพย์ เช่น บ้านและที่ดิน พนักงานสอบสวนก็จะทำการยึดสิ่งของดังกล่าวมาด้วย เพราะผลจากการตีความของพนักงานสอบสวนว่า สิ่งของดังกล่าวเป็นสิ่งของที่ได้มาโดยการกระทำความผิด จากการตีความของพนักงานสอบสวนดังกล่าว ทำให้การใช้อำนาจของพนักงานสอบสวนนั้นไปละเมิดสิทธิในทรัพย์สินของผู้ต้องหา ดังนั้นจึงต้องมาศึกษาว่า พนักงานสอบสวนจะใช้อำนาจในการยึดสิ่งของที่ได้มาโดยการกระทำความผิดได้เพียงใด ซึ่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาได้กำหนดในเรื่องดังกล่าวไว้ใน มาตรา 132 ดังนี้

มาตรา 132 เพื่อประโยชน์แห่งการรวบรวมหลักฐาน ให้พนักงานสอบสวนมีอำนาจดังต่อไปนี้...

(2) ค้นเพื่อพบสิ่งของ ซึ่งมีไว้เป็นความผิด หรือได้มาโดยการกระทำความผิด หรือได้ใช้หรือสงสัยว่าได้ใช้ในการกระทำความผิด หรือซึ่งอาจใช้เป็นพยานหลักฐานได้ แต่ต้องปฏิบัติตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้ว่าด้วยค้น...

(4) ยึดไว้ซึ่งสิ่งของที่ค้นพบหรือส่งมาดังกล่าวไว้ในอนุมาตรา (2) และ (3)

จากอำนาจของพนักงานสอบสวนตามมาตรา 132 ดังกล่าว เป็นผลสืบเนื่องมาจากการที่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 131 กำหนดหน้าที่ให้พนักงานสอบสวนว่า

มาตรา 131 ให้พนักงานสอบสวนรวบรวมหลักฐานทุกชนิด เท่าที่สามารถจะทำได้ เพื่อประสงค์จะทราบข้อเท็จจริงและพฤติการณ์ต่างๆ อันเกี่ยวกับความผิดที่ถูกกล่าวหาเพื่อจะรู้ตัวผู้กระทำความผิดและพิสูจน์ให้เห็นความผิดหรือความบริสุทธิ์ของผู้ต้องหา

เมื่อพิจารณาแล้วจะเห็นได้ว่า พนักงานสอบสวนมีหน้าที่ต้องรวบรวมพยานหลักฐานทุกอย่าง เกี่ยวกับเรื่องราวหรือข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น เพื่อให้ทราบตัวของผู้กระทำความผิด และในกรณีที่มีตัวผู้ต้องหาว่าได้กระทำความผิด พนักงานสอบสวนก็ต้องรวบรวมพยานหลักฐานทุกชนิด ไม่ว่าจะเป็นหลักฐานที่จะพิสูจน์ความผิด หรือความบริสุทธิ์ ของผู้ต้องหาก็ตาม หลักการดังกล่าวนี้เป็นการสร้างหลักประกันให้กับผู้ต้องหาประการหนึ่ง เพราะผู้ที่ตกเป็นผู้ต้องหา ยังไม่ใช่ผู้กระทำความผิดจนกว่าศาลจะมีคำพิพากษาว่า เขาได้กระทำความผิด และในระหว่างที่ยังไม่มีคำพิพากษา พนักงานสอบสวนจะปฏิบัติต่อเขาเสมือนเป็นผู้กระทำความผิดไม่ได้ ดังที่มีการบัญญัติรับรอง

สิทธิดังกล่าวไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2550 เกี่ยวกับสิทธิในกระบวนการยุติธรรม ดังนี้

มาตรา 39 บุคคลไม่ต้องรับโทษอาญา เว้นแต่ได้กระทำการอันกฎหมายที่ใช้อยู่ในเวลาที่กระทำนั้นบัญญัติเป็นความผิดและกำหนดโทษไว้ และโทษที่จะลงแก่บุคคลนั้นจะหนักกว่าโทษที่กำหนดไว้ในกฎหมายที่ใช้อยู่ในเวลาที่กระทำความผิดมิได้

ในคดีอาญา ต้องสันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิด

ก่อนมีคำพิพากษาอันถึงที่สุดแสดงว่าบุคคลใดได้กระทำความผิด จะปฏิบัติต่อบุคคลนั้นเสมือนเป็นผู้กระทำความผิดมิได้

ดังนั้น ในการรวบรวมพยานหลักฐานเกี่ยวกับการกระทำความผิดของผู้ต้องหา พนักงานสอบสวนจะต้องดำเนินการตามหลักการที่กล่าวมาข้างต้น และเมื่อพนักงานสอบสวนมีความจำเป็นต้องรวบรวมพยานหลักฐานโดยจะต้องเข้าทำการตรวจค้นเคหสถานของผู้ต้องหาหรือสถานที่ใดๆ ที่เกี่ยวข้อง พนักงานสอบสวนก็มีอำนาจค้นได้ โดยจะต้องไปทำการขออนุญาตค้นจากศาลที่มีเขตอำนาจ และศาลจะพิจารณาว่า คำร้องขออนุญาตค้นของพนักงานสอบสวนมีเหตุที่จะมาขออนุญาตต่อศาลตามมาตรา 69 หรือไม่ ซึ่งมาตรา 69 บัญญัติว่า

มาตรา 69 เหตุที่จะออกหมายค้นได้มีดังต่อไปนี้

(1) เพื่อพบและยึดสิ่งของซึ่งจะเป็นพยานหลักฐานประกอบการสอบสวน ใต้สวนมูลฟ้องหรือพิจารณา

(2) เพื่อพบและยึดสิ่งของซึ่งมีไว้เป็นความผิด หรือได้มาโดยผิดกฎหมาย หรือมีเหตุอันควรสงสัยว่าได้ใช้หรือตั้งใจจะใช้ในการกระทำความผิด

(3) เพื่อพบและช่วยบุคคลซึ่งได้ถูกหน่วงเหนี่ยวหรือกักขังโดยมิชอบด้วยกฎหมาย

(4) เพื่อพบบุคคลซึ่งมีหมายให้จับ

(5) เพื่อพบและยึดสิ่งของตามคำพิพากษาหรือตามคำสั่งศาล ในกรณีที่พบหรือจะยึดโดยวิธีอื่นไม่ได้แล้ว

โดยการขออนุญาตค้นของพนักงานสอบสวนต่อศาลก็เพื่อที่พนักงานสอบสวนจะได้แสวงหาพยานหลักฐานตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 69 (1) – (5) แต่ปัญหาที่เกิดขึ้นคือ ในหมายค้นของศาลจะระบุให้อำนาจพนักงานสอบสวนมีอำนาจในการดำเนินการตามมาตรา 69 (2) เพื่อพบและยึดสิ่งของซึ่งมีไว้เป็นความผิด หรือได้มาโดยผิดกฎหมาย หรือมีเหตุอันควรสงสัยว่าได้ใช้หรือตั้งใจจะใช้ในการกระทำความผิด โดยเฉพาะสิ่งของที่พนักงานสอบสวนจะทำการยึดมาได้จะต้องเป็นสิ่งของที่ได้มาโดยผิดกฎหมาย ซึ่งจะตรงกับอำนาจของ

พนักงานสอบสวนตามมาตรา 132 ที่พนักงานสอบสวนมีอำนาจในการยึดสิ่งของที่ได้มาโดยการกระทำความผิด พนักงานสอบสวนส่วนมากจะดำเนินการยึดสิ่งของของผู้ต้องหา โดยอ้างว่าเป็นสิ่งของที่ได้มาโดยการกระทำความผิด เช่น ในการกระทำความผิดฐานกู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชนสิ่งของที่ผู้ต้องหาจะได้มาจากการกระทำความผิดก็คือเงินสด และผู้ต้องหาจะนำเงินสดไปสิ่งของอื่นที่มีราคาสูง เช่น นาฬิกาข้อมือ รถยนต์ โทรศัพท์ และอื่น เป็นต้น เมื่อพนักงานสอบสวนได้เข้าไปทำการตรวจค้นบ้านของผู้ต้องหาตามหมายค้นของศาล พนักงานสอบสวนจะทำการยึดทรัพย์สินดังกล่าว โดยถือว่า เป็นทรัพย์สินที่ได้มาโดยการกระทำความผิดและดำเนินคดีกับผู้ต้องหาว่าเป็นผู้กระทำความผิดต่อไป

กรณีจากปัญหาที่กล่าวมานี้ ตามที่ได้ทำการศึกษามาแล้วในบทที่ 3 ซึ่งนักวิชาการส่วนใหญ่ มีความเห็นตรงตามคำพิพากษาศาลฎีกาว่า ทรัพย์สินที่ได้มาโดยการกระทำความผิดนั้น จะต้องเป็นทรัพย์สินที่ได้มาโดยการกระทำความผิดโดยตรงเท่านั้น และถ้าทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำความผิดโดยตรงได้เปลี่ยนสภาพไปจากเดิม ศาลจะไม่รับทรัพย์สินดังกล่าว เนื่องจากไม่ใช่ทรัพย์สินที่ได้มาโดยการกระทำความผิด

นอกจากนี้แล้วยังมีอีกกรณีหนึ่งคือ พนักงานสอบสวนมีอำนาจค้นเพื่อพบสิ่งของ¹ ที่ได้มาโดยการกระทำความผิด ซึ่งสิ่งของนี้ต้องเป็นสังหาริมทรัพย์ ซึ่งอาจใช้เป็นพยานหลักฐานในคดีได้ และในส่วนของหมายค้นของศาล ก็จะมีระบุ ให้เหตุออกหมายค้นเพื่อพบและยึดสิ่งของที่ได้มาโดยผิดกฎหมาย ดังนั้น พนักงานสอบสวนจะมีอำนาจในการยึดได้เฉพาะสิ่งของที่เป็นสังหาริมทรัพย์เท่านั้น พนักงานสอบสวนจะไม่มีอำนาจไปยึดอสังหาริมทรัพย์ แม้ว่าจะเป็นทรัพย์สินที่ได้มาโดยการกระทำความผิดก็ตาม เพราะตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา อำนาจของพนักงานสอบสวนจะมีอำนาจเพียงแคื่อยึดเท่านั้น ไม่รวมไปถึงการอายัดทรัพย์สินด้วย ทั้งนี้ เพราะไม่มีกฎหมายให้อำนาจพนักงานสอบสวนในการดำเนินการดังกล่าว

จากสภาพปัญหาที่กล่าวมาข้างต้น จึงสรุปได้ว่า การที่พนักงานสอบสวนส่วนใหญ่ ยังเข้าใจผิดในอำนาจของพนักงานสอบสวน โดยไปทำการยึดสิ่งของที่ได้แปรสภาพไปแล้วดังกล่าวมาข้างต้น โดยอ้างว่า เป็นสิ่งของที่ได้มาโดยการกระทำความผิดนั้น เกิดจากการตีความที่คลาดเคลื่อนของพนักงานสอบสวน ดังนั้น จึงต้องมีการทำความเข้าใจกับพนักงานสอบสวน

¹ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2 (18) นิยามคำว่า “สิ่งของ” หมายความว่า สังหาริมทรัพย์ใด ซึ่งอาจใช้เป็นพยานหลักฐานในคดีอาญาได้ ให้รวมทั้งจดหมาย โทรเลขและเอกสารอย่างอื่นๆ

เกี่ยวกับอำนาจของพนักงานสอบสวนดังกล่าวเพื่อให้ปฏิบัติไปในแนวทางเดียวกัน และเป็นการป้องกันพนักงานสอบสวนที่ตั้งใจปฏิบัติหน้าที่เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยและประโยชน์สุขของประชาชน มิให้ต้องมาถูกฟ้องร้องดำเนินคดีในข้อหา ปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 157 ได้ และในส่วนของกรออายัดทรัพย์สินนั้น เนื่องจาก ไม่มีกฎหมายให้อำนาจพนักงานสอบสวนในการอายัดทรัพย์สินได้ ดังนั้น หากพนักงานสอบสวนต้องการที่อายัดทรัพย์สินใด เพื่อประโยชน์ในการสืบสวนสอบสวน พนักงานสอบสวนก็สามารถทำได้โดยการขอความร่วมมือกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องให้ทำการอายัดทรัพย์สินดังกล่าวให้ ซึ่งก็สุดแท้แต่ที่ว่า ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องนั้น จะทำการอายัดทรัพย์สินนั้นให้พนักงานสอบสวนหรือไม่ พนักงานสอบสวนไม่มีอำนาจตามกฎหมายในการบังคับให้อายัดทรัพย์สินแต่อย่างใด

ดังที่กล่าวมาแล้ว เมื่อพนักงานสอบสวนไม่มีอำนาจในการยึดสิ่งของที่ได้มาโดยการกระทำความผิดฐานกู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน ที่ได้แปรเปลี่ยนสภาพไปแล้ว กรณี จึงเป็นช่องว่างให้กับผู้กระทำความผิด โดยผู้กระทำความผิดจะนำเงินสดซึ่งเป็นทรัพย์สินที่ได้มาโดยการกระทำความผิดโดยตรง ไปเปลี่ยนสภาพเป็นทรัพย์สินอย่างอื่นเพื่อให้ยากแก่การติดตาม และเพื่อไม่ให้พนักงานสอบสวนสามารถยึดหรืออายัดทรัพย์สินดังกล่าวได้

สำหรับคดีความผิดฐานกู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชนนั้น พนักงานสอบสวนจะมีอำนาจสอบสวนในความผิดดังกล่าวเฉพาะความผิดที่ผู้เสียหายไม่ถึงห้าสิบคน หรือมูลค่าความเสียหายไม่ถึงยี่สิบล้านเท่านั้น หากคดีความผิดฐานกู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชนคดีใดที่มีผู้เสียหายมากกว่าห้าสิบคน หรือมีมูลค่าความเสียหายตั้งแต่ยี่สิบล้านขึ้นไป พนักงานสอบสวนจะต้องส่งเรื่องให้พนักงานสอบสวนคดีพิเศษ กรมสอบสวนคดีพิเศษดำเนินการต่อไป

4.1.2 การยึดและอายัดทรัพย์สินตามพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ.2547

การยึดหรืออายัดทรัพย์สินของผู้กระทำความผิดฐานกู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน ของพนักงานสอบสวนคดีพิเศษนั้น นอกจากพนักงานสอบสวนคดีพิเศษจะต้องดำเนินการตามประมวลกฎหมายอาญาแล้ว พนักงานสอบสวนยังมีอำนาจตามพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ.2547 ดังนี้

มาตรา 24 เพื่อประโยชน์ในการปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้ ให้พนักงานสอบสวนคดีพิเศษมีอำนาจดังต่อไปนี้ด้วย

(1) เข้าไปในเคหสถาน หรือสถานที่ใดๆ เพื่อตรวจค้น เมื่อมีเหตุสงสัยตามสมควรว่ามีบุคคลที่มีเหตุสงสัยว่ากระทำความผิดที่เป็นคดีพิเศษหลบซ่อนอยู่ หรือมีทรัพย์สินซึ่งมีไว้เป็นความผิดหรือได้มาโดยการกระทำความผิด หรือได้ใช้หรือจะใช้ในการกระทำความผิดที่เป็นคดีพิเศษ หรือซึ่งอาจใช้เป็นพยานหลักฐานได้ ประกอบกับมีเหตุอันควรเชื่อว่าการเนิ่นช้ากว่าจะเอาหมายค้นมาได้บุคคลนั้นจะหลบหนีไป หรือทรัพย์สินนั้นจะถูกโยกย้าย ซุกซ่อน ทำลายหรือทำให้เปลี่ยนแปลงสภาพไปจากเดิม...

(5) ยึดหรืออายัดทรัพย์สินที่ค้นพบ หรือที่ส่งมาดังกล่าวไว้ใน (1) (2) (3) และ (4)

กรณีนี้ จะเห็นได้ว่า อำนาจพนักงานสอบสวนคดีพิเศษนอกจากจะมีอำนาจในการยึดทรัพย์สินที่ได้มาโดยการกระทำความผิดแล้ว พนักงานสอบสวนคดีพิเศษยังมีอำนาจในการอายัดทรัพย์สินดังกล่าวด้วย ซึ่งเป็นอำนาจที่เพิ่มขึ้นกว่าพนักงานสอบสวนตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เนื่องจากมีอำนาจยึดหรืออายัดทรัพย์สิน ซึ่งจะรวมทั้งสังหาริมทรัพย์และอสังหาริมทรัพย์ด้วย แต่อย่างไรก็ตาม ในพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ.2547 ก็ยังมีการใช้คำว่า “ทรัพย์สินที่ได้มาโดยการกระทำความผิด” อยู่ดี จึงมีปัญหาที่เกิดขึ้นเหมือนกับพนักงานสอบสวนตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา กล่าวคือ พนักงานสอบสวนคดีพิเศษจะไม่มีอำนาจในการยึดทรัพย์สินอื่นที่ได้แปรเปลี่ยนสภาพไปแล้ว แม้ว่า จะได้ใช้ทรัพย์สินที่ได้จากการกระทำความผิดซื้อหาทรัพย์สินอื่นนั้นมา แต่ในทางปฏิบัติ พนักงานสอบสวนคดีพิเศษเองก็ใช้อำนาจในการยึดทรัพย์สินดังกล่าวด้วย โดยตีความว่า ทรัพย์สินนั้น เป็นทรัพย์สินที่ได้มาโดยการกระทำความผิด ซึ่งการใช้อำนาจดังกล่าว อาจทำให้พนักงานสอบสวนคดีพิเศษถูกร้องเรียนว่าปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบตามมาตรา 157 แห่งประมวลกฎหมายอาญาได้เช่นกัน

จากการศึกษาข้างต้นจะเห็นได้ว่า อำนาจของพนักงานสอบสวนคดีพิเศษนั้นจะมีมากกว่าพนักงานสอบสวนตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ดังจะเห็นได้จากการที่ มาตรา 24 (5) แห่งพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ.2547 ได้ใช้คำว่า “ยึดหรืออายัดทรัพย์สินที่ค้นพบ” แต่กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 132 (4) ใช้คำว่า “ยึดไว้ซึ่งสิ่งของที่ค้นพบ” ดังนั้น พนักงานสอบสวนคดีพิเศษจึงมีอำนาจในการอายัดทรัพย์สิน² ได้ด้วย ซึ่งจะมีผลถึง

² ทรัพย์สิน หมายความว่า รวมทั้ง ทรัพย์ และ วัตถุไม่มีรูปร่าง ซึ่ง อาจมีราคา และ อาจถือเอาได้

การมีอำนาจในการอายัดสังหาริมทรัพย์³ด้วย แต่อย่างไรก็ดี เนื่องจากทรัพย์สินที่ได้มาโดยการกระทำความผิดฐานกู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชนนั้นจะเป็นเงินสด และหากเงินสดนั้นได้แปรเปลี่ยนสภาพไปเป็นทรัพย์สินอย่างอื่น แม้ว่า พนักงานสอบสวนคดีพิเศษจะมีอำนาจมากกว่าพนักงานสอบสวนตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาก็ตาม พนักงานสอบสวนคดีพิเศษก็ไม่มีอำนาจในการยึดหรืออายัดทรัพย์สินนั้น เช่นกัน เนื่องจาก ไม่ใช่ทรัพย์สินที่ได้มาโดยการกระทำความผิด

ปัญหาอีกประการหนึ่งคือการยึดหรืออายัดทรัพย์สินของพนักงานสอบสวนคดีพิเศษนั้น เนื่องจากตามพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ.2547 มาตรา 23 ที่กำหนดให้การปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับคดีพิเศษว่า พนักงานสอบสวนคดีพิเศษมีอำนาจในการสืบสวนสอบสวนคดีพิเศษและเป็นพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจชั้นผู้ใหญ่ หรือพนักงานสอบสวน ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ดังนั้น พนักงานสอบสวนคดีพิเศษ จึงมีอำนาจในการเข้าตรวจค้นตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 132 ประกอบกับมาตรา 69 ซึ่งจะค้นได้เฉพาะสิ่งของตามที่กล่าวมาข้างต้น นอกจากอำนาจดังกล่าวแล้วพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ.2547 มาตรา 24 (1) และ (5) ยังกำหนดให้พนักงานสอบสวนคดีพิเศษมีอำนาจเข้าไปในเคหสถาน หรือสถานที่ใดๆ เพื่อตรวจค้น เมื่อมีเหตุสงสัยตามสมควรว่ามีทรัพย์สินที่ได้มาโดยการกระทำความผิด และมีอำนาจในการยึดหรืออายัดทรัพย์สินที่ค้นพบได้ ซึ่งการค้นดังกล่าวเป็นการค้นโดยไม่ต้องมีหมายค้น ปัญหาที่เกิดขึ้นคือ เมื่อพนักงานสอบสวนคดีพิเศษได้ขอหมายศาลตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา โดยศาลได้อาศัยมาตรา 69 ระบุเหตุที่ออกหมายค้นเพื่อพบสิ่งของที่ได้มาโดยผิดกฎหมาย ปัญหาคือ พนักงานสอบสวนคดีพิเศษจะมีอำนาจในการยึดหรืออายัดทรัพย์สินอื่นๆ นอกจากสิ่งของตามที่หมายศาลระบุไว้ได้หรือไม่ กรณีนี้จะเห็นได้ว่าการที่พระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษได้กำหนดให้อำนาจกับพนักงานสอบสวนคดีพิเศษไว้ในมาตรา 24 (1) และ (5) นั้น อำนาจดังกล่าวเป็นการที่กฎหมายกำหนดให้มากกว่าพนักงานสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เพื่อประโยชน์ในการแสวงหาพยานหลักฐานในการพิสูจน์ความผิดหรือความบริสุทธิ์ของผู้ต้องหา ดังนั้น แม้ศาลจะออกหมายค้นโดยระบุเหตุว่า ให้ค้นได้เฉพาะสิ่งของที่ได้มาโดยผิดกฎหมาย ซึ่งหมายถึงค้นได้เฉพาะ

³ อสังหาริมทรัพย์ หมายความว่า ที่ดินและทรัพย์ อันติดอยู่กับที่ดินมีลักษณะเป็นการถาวร หรือประกอบเป็นอันเดียวกับที่ดินนั้น และหมายความรวมถึง ทรัพย์สินที่ติดอยู่กับที่ดิน หรือทรัพย์อันติดอยู่กับที่ดิน หรือประกอบเป็นอันเดียวกับที่ดินนั้นด้วย

สังหาริมทรัพย์ที่ได้มาโดยผิดกฎหมายเท่านั้น พนักงานสอบสวนคดีพิเศษก็ยังมีอำนาจตามมาตรา 24 (1) และ (5) ในการยึดหรืออายัดทรัพย์สินที่ได้มาโดยการกระทำความผิดได้ พนักงานสอบสวนคดีพิเศษมีอำนาจในการอายัดทรัพย์สินด้วยซึ่งเป็นอำนาจในการดำเนินการกับอสังหาริมทรัพย์ที่มีทะเบียน และเป็นอำนาจที่กฎหมายให้ไว้มากกว่าพนักงานสอบสวน แต่อย่างไรก็ตาม แม้ว่าพนักงานสอบสวนคดีพิเศษจะมีอำนาจในการยึดหรืออายัดทรัพย์สิน ดังกล่าว อำนาจดังกล่าวก็จำกัดอยู่เพียงว่า ทรัพย์สินที่จะยึดหรืออายัดนั้น จะต้องเป็นทรัพย์สินที่ได้มาโดยการกระทำความผิดโดยตรงเท่านั้น หากทรัพย์สินดังกล่าวได้เปลี่ยนแปลงสภาพไปแล้ว ได้ทรัพย์สินอื่นมาแทนทรัพย์สินนั้น ไม่ถือว่าเป็นทรัพย์สินที่ได้มาโดยการกระทำความผิด

จากสภาพปัญหาที่กล่าวมาข้างต้น จึงสรุปได้ว่า ในการใช้อำนาจในการยึดหรืออายัดทรัพย์สินของพนักงานสอบสวนคดีพิเศษนั้น พนักงานสอบสวนคดีพิเศษส่วนมากยังเข้าใจคลาดเคลื่อนเกี่ยวกับการตีความกฎหมายที่ให้อำนาจพนักงานสอบสวนคดีพิเศษในการยึดหรืออายัดทรัพย์สินที่ได้มาโดยการกระทำความผิดเช่นเดียวกับพนักงานสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา จึงควรต้องเร่งทำความเข้าใจให้พนักงานสอบสวนคดีพิเศษที่ยังเข้าใจคลาดเคลื่อนดังกล่าว เพื่อมิให้ต้องมาถูกฟ้องร้องดำเนินคดีในข้อหาปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 157

จากการที่พนักงานสอบสวนคดีพิเศษไม่มีอำนาจดังกล่าวนี้ ก็จะเป็นช่องทางให้ผู้กระทำความผิดทำการยกย้ายถ่ายเท หรือแปรสภาพเงินสดที่เป็นทรัพย์สินที่ได้มาโดยการกระทำความผิด ไปเป็นทรัพย์สินอย่างอื่น ซึ่งเมื่อเงินสดได้แปรสภาพไปแล้ว พนักงานสอบสวนคดีพิเศษก็จะไม่สามารถทำการยึดหรืออายัดทรัพย์สินนั้นได้ ประกอบกับเมื่อพิจารณาจากมาตรา 21 (1) บัญชีท้ายพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ.2547 และประกาศ กคพ.⁴ ที่กำหนดให้คดีความผิดอาญาตามกฎหมายที่กำหนดไว้ในบัญชีท้ายพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ.2547 ซึ่งมีรายละเอียดของลักษณะของการกระทำความผิดที่กำหนดไว้ในบัญชีท้ายประกาศนี้เป็นคดีพิเศษที่จะต้องดำเนินการสืบสวนและสอบสวนตามพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ.2547 ซึ่งต้องเป็นคดีความผิดที่มีบทกำหนดโทษตามมาตรา 12 และ 15 มาตรา 15/1 มาตรา 15/2 แห่งพระราชกำหนดการกู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน พ.ศ.2527 ที่มีมูลหรือมีมูลน่าเชื่อว่ามีจำนวนผู้เสียหายตั้งแต่ห้าสิบคนขึ้นไป หรือมีจำนวนเงินที่กู้ยืมรวมกันตั้งแต่ยี่สิบล้านบาทขึ้นไป

⁴ ประกาศ กคพ. เรื่อง การกำหนดรายละเอียดของลักษณะของการกระทำความผิดตามมาตรา 21 วรรคหนึ่ง (1) แห่งพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ.2547 ข้อ 3

กรมสอบสวนคดีพิเศษจึงจะเป็นคดีพิเศษที่จะต้องดำเนินการสืบสวนสอบสวนตามพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ.2547 ซึ่งเมื่อพิจารณาจำนวนผู้เสียหายและจำนวนมูลค่าของเงินที่ถูกยึดแล้ว จะเป็นได้ว่าเป็นเงินจำนวนมาก แต่อย่างไรก็ดี แม้ความเสียหายที่เกิดขึ้นจะมีเป็นจำนวนมากพนักงานสอบสวนคดีพิเศษก็ไม่มีอำนาจในการไปยึดทรัพย์สินอื่นของผู้ต้องหาเพื่อบรรเทาความเสียหายให้กับผู้เสียหายได้

4.1.3 การยึดและอายัดทรัพย์สินตามพระราชกำหนดการกู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน พ.ศ. 2527

พระราชกำหนดการกู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน พ.ศ. 2527 ได้กำหนดให้พนักงานเจ้าหน้าที่ซึ่งได้รับการแต่งตั้งจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยมีอำนาจในการยึดหรืออายัดทรัพย์สินของผู้ต้องหาว่า กระทำความผิดฐานกู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน ดังนี้

มาตรา 8 ถ้าพนักงานเจ้าหน้าที่มีเหตุอันควรเชื่อว่า ผู้กู้ยืมเงินผู้ใดเป็นผู้ต้องหาว่ากระทำความผิดตามมาตรา 4 หรือมาตรา 5 มีหนี้สินล้นพ้นตัวตามกฎหมายว่าด้วยการล้มละลายหรือมีสินทรัพย์ไม่พอชำระหนี้สิน และเห็นสมควรให้มีการดำเนินการยึดหรืออายัดทรัพย์สินของผู้นั้นไว้ก่อนเพื่อคุ้มครองประโยชน์ของประชาชนผู้ให้กู้ยืมเงิน ให้พนักงานเจ้าหน้าที่โดยอนุมัติของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังมีอำนาจสั่งยึดหรืออายัดทรัพย์สินของผู้นั้นไว้ก่อนได้ แต่จะยึดหรืออายัดทรัพย์สินไว้เกินกว่าเก้าสิบวันไม่ได้ เว้นแต่ในกรณีที่มีการฟ้องคดีต่อศาลตามมาตรา 9 หรือมาตรา 10 ให้คำสั่งยึดหรืออายัดดังกล่าวยังคงมีผลต่อไปจนกว่าศาลจะสั่งเป็นอย่างอื่น

เมื่อได้มีการยึดหรืออายัดทรัพย์สินของผู้ใดไว้ตามวรรคหนึ่ง หรือเมื่อพนักงานเจ้าหน้าที่มีเหตุอันควรเชื่อว่าผู้กู้ยืมเงินที่ผู้ต้องหาว่ากระทำความผิดตามมาตรา 4 หรือมาตรา 5 มีหนี้สินล้นพ้นตัวตามกฎหมายว่าด้วยการล้มละลาย หรือมีสินทรัพย์ไม่พอชำระหนี้สิน แต่ยังไม่สมควรสั่งยึดหรืออายัดทรัพย์สินตามวรรคหนึ่งให้พนักงานเจ้าหน้าที่ส่งเรื่องให้พนักงานอัยการเพื่อพิจารณาดำเนินคดีล้มละลายต่อไปตามมาตรา 10

การยึดหรืออายัดทรัพย์สินตามวรรคหนึ่ง ให้นำบทบัญญัติตามประมวลรัษฎากรที่เกี่ยวกับการยึดหรืออายัดทรัพย์สินมาใช้บังคับโดยอนุโลม

เมื่อพิจารณาจากบทบัญญัติดังกล่าวแล้ว จะเห็นได้ว่า การยึดหรืออายัดทรัพย์สินตามมาตรา 8 นี้ จะเป็นการยึดหรืออายัดทรัพย์สินของผู้ต้องหาว่า กระทำความผิดตามมาตรา 4 หรือมาตรา 5 โดยผู้ต้องหาต้องมีหนี้สินล้นพ้นตัวตามกฎหมายว่าด้วยการล้มละลาย หรือมี

สินทรัพย์ไม่พอชำระหนี้สินและพนักงานเจ้าหน้าที่เห็นสมควรให้มีการดำเนินการยึดหรืออายัดทรัพย์สินของผู้นั้นไว้เพื่อคุ้มครองประโยชน์ของประชาชนผู้ให้กู้ยืมเงิน การยึดหรืออายัดทรัพย์สินของพนักงานเจ้าหน้าที่ดังกล่าว กฎหมายกำหนดไว้ชัดเจนว่า เป็นการยึดหรืออายัดทรัพย์สินของผู้ต้องหาว่าได้กระทำความผิดมาตรา 4 หรือมาตรา 5 และเป็นการยึดหรืออายัดก็เพื่อเป็นการคุ้มครองประโยชน์ของประชาชนจำนวนมากซึ่งเป็นผู้ให้กู้ยืมเงิน โดยพนักงานเจ้าหน้าที่จะพิจารณาว่ามีมูลเหตุอันควรเชื่อได้หรือไม่ว่า ผู้กู้ยืมเงินที่เป็นผู้ต้องหาว่ากระทำความผิดตามมาตรา 4 หรือมาตรา 5 มีหนี้สินล้นพ้นตัวตามกฎหมายว่าด้วยการล้มละลายหรือมีสินทรัพย์ไม่พอชำระหนี้สินหากมีเหตุที่ทำให้เชื่อได้ดังกล่าวแล้วและพนักงานเจ้าหน้าที่เห็นสมควรให้มีการดำเนินการยึดหรืออายัดทรัพย์สินของผู้นั้น พนักงานเจ้าหน้าที่จะต้องขออนุมัติต่อรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยก่อน จึงจะมีอำนาจสั่งยึดหรืออายัดทรัพย์สินของของผู้กู้ยืมเงินที่เป็นผู้ต้องหาได้ แต่จะยึดหรืออายัดทรัพย์สินของผู้ต้องหา ไว้เกินกว่าเก้าสิบวันไม่ได้ แต่ถ้าหากพนักงานอัยการได้ฟ้องผู้กระทำความผิดเป็นคดีอาญาตามมาตรา 9 หรือฟ้องเป็นคดีล้มละลายตามมาตรา 10 ต่อศาล คำสั่งยึดหรืออายัดนั้นก็จะมีผลต่อไปจนกว่าศาลจะสั่งเป็นอย่างอื่น

แม้ว่า พนักงานเจ้าหน้าที่จะมีอำนาจยึดหรืออายัดทรัพย์สินตามที่กล่าวมาข้างต้นก็ตาม แต่จะใช้อำนาจดังกล่าวได้ก็ต่อเมื่อผู้ถูกกล่าวหา⁵นั้น ตกเป็นผู้ต้องหาว่าได้กระทำความผิดตามมาตรา 4 และมาตรา 5 ก่อน ซึ่งโดยปกติแล้ว เมื่อมีคดีเกิดขึ้นพนักงานเจ้าหน้าที่ของกลุ่มงานป้องกันปราบปรามการเงินนอกระบบ จะไม่สามารถทราบได้ว่า มีคดีผู้กู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชนเกิดขึ้นที่ใด และอยู่ในท้องที่ใด จึงไม่สามารถใช้อำนาจเพื่อบรรเทาความเสียหายให้กับผู้เสียหายได้อย่างทัน่วงที และแม้ว่า จะมีการแต่งตั้งเจ้าหน้าที่จากหน่วยงานอื่นให้เป็นพนักงานเจ้าหน้าที่แต่อัตรากำลังดังกล่าวก็ยังไม่เพียงพอ ดังนั้น จึงต้องมีการเพิ่มอัตรากำลังของกลุ่มงานป้องกันปราบปรามการเงินนอกระบบ และกำหนดให้มีการรายงานคดีเกี่ยวกับการกู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชนโดยเมื่อพนักงานสอบสวนหรือพนักงานสอบสวนคดีพิเศษรับคดีความผิดเกี่ยวกับการกู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชนไว้แล้ว ให้รายงานมาที่กลุ่มงานป้องกันปราบปรามการเงินนอกระบบเพื่อติดตามในส่วนขอทรัพย์สินของผู้ต้องหาว่าได้กระทำความผิดตามมาตรา 4 และมาตรา 5 เพื่อเป็นการ

⁵ ประมวลกฎหมายอาญา

มาตรา 2 ในประมวลกฎหมายนี้...

(2) “ผู้ต้องหา” หมายความว่าบุคคลผู้ถูกหาว่าได้กระทำความผิด แต่ยังมีได้ถูก

ฟ้องต่อศาล...

บรรเทาความเสียหายให้กับผู้เสียหายได้อย่างทัน่วงที และควรจะมีหน่วยงานที่มารองรับในการดำเนินการติดตามยึดหรืออายัดทรัพย์สินของผู้ต้องหาเพิ่มเติมในแต่ละจังหวัด หรือตั้งเป็นชุดปฏิบัติการพิเศษเพื่อทำหน้าที่ดังกล่าว ก็จะทำให้การติดตามทวงคืนทรัพย์สินจากผู้ต้องหาที่ได้นำทรัพย์สินของผู้เสียหายไปมาซดใช้ค่าเสียหายได้เร็วยิ่งขึ้น

อำนาจของพนักงานเจ้าหน้าที่ ในการดำเนินการตามพระราชบัญญัติการกู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน พ.ศ.2527 กฎหมายได้กำหนดให้อำนาจกับพนักงานเจ้าหน้าที่ให้อำนาจในการติดตามทรัพย์สินของผู้กู้ยืมเงินที่เป็นผู้ต้องหาว่าได้กระทำความผิดตามมาตรา 4 หรือมาตรา 5 โดยพนักงานเจ้าหน้าที่จะมีอำนาจในการยึดหรืออายัดทรัพย์สินของผู้กู้ยืมเงินดังกล่าวได้ต่อเมื่อได้พิจารณาจากรายงานสภาพกิจการตลอดจนทรัพย์สินและหนี้สินของผู้กู้ยืมเงินแล้ว เห็นว่า ผู้กู้ยืมเงินที่เป็นผู้ต้องหาว่าได้กระทำความผิดมีหนี้สินล้นพ้นตัวตามกฎหมายว่าด้วยล้มละลายหรือมีสินทรัพย์ไม่พอชำระหนี้สิน กล่าวคือ เป็นสภาวะที่ลูกหนี้มีหนี้สินเป็นจำนวนมากจนเกินกว่าปริมาณทรัพย์สินที่ตนมีอยู่ทั้งหมดอันทำให้ไม่สามารถชำระหนี้ให้กับเจ้าหนี้ได้ พนักงานเจ้าหน้าที่ก็สามารถใช้อำนาจในการยึดหรืออายัดทรัพย์สินของผู้กู้ยืมเงินได้ แต่ต้องได้รับอนุมัติจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังหรือรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังแต่งตั้งก่อน โดยพนักงานเจ้าหน้าที่จะสามารถยึดหรืออายัดทรัพย์สินนั้นไว้ได้เพียงเก้าสิบวัน แต่ถ้ามีการฟ้องผู้กู้ยืมเงินที่เป็นผู้ต้องหาว่ากระทำความผิดเป็นคดีอาญาในความผิดตามมาตรา 4 หรือมาตรา 5 หรือได้ฟ้องเป็นคดีล้มละลาย อำนาจในการยึดหรืออายัดทรัพย์สินดังกล่าวจะยังคงมีผลต่อไปจนกว่าศาลจะสั่งเป็นอย่างอื่น

เมื่อพิจารณาแล้วจะเห็นได้ว่า อำนาจของพนักงานเจ้าหน้าที่ยังคงจำกัดเพียงอำนาจในการยึดหรืออายัดทรัพย์สินของผู้กู้ยืมเงินที่เป็นผู้ต้องหาเท่านั้น ซึ่งคำว่า ทรัพย์สิน⁶ จะหมายความเฉพาะทรัพย์⁷ และวัตถุไม่มีรูปร่าง ซึ่งอาจมีราคาและอาจถือเอาได้ ดังนั้น อำนาจของพนักงานเจ้าหน้าที่จึงจำกัดเพียงการยึดหรืออายัด วัตถุที่มีรูปร่างและวัตถุที่ไม่มีรูปร่างซึ่งอาจมีราคาและอาจถือเอาได้ ถ้ามีประโยชน์อย่างอื่นที่ผู้กู้ยืมเงินได้รับไปจากการกระทำความผิด พนักงานเจ้าหน้าที่จะไม่มีอำนาจก้าวล่วงไปดำเนินการนำประโยชน์ดังกล่าวกลับคืนมาซดใช้

⁶ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 137 ทรัพย์สิน หมายความว่ารวมทั้งทรัพย์และวัตถุไม่มีรูปร่าง ซึ่งอาจมีราคาและอาจถือเอาได้

⁷ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 136 ทรัพย์ หมายความว่า วัตถุมีรูปร่าง

ค่าเสียหายให้กับประชาชนผู้ได้รับความเสียหายจากการกระทำความผิดฐานกู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชนได้

นอกจากนี้ ปัญหาที่เกิดขึ้นอีกคือ หากพนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการ ไม่สามารถดำเนินคดีและฟ้องผู้ต้องหาเป็นคดีอาญาได้ ภายในเก้าสิบวันนับแต่วันที่ยึดหรืออายัดทรัพย์สินของผู้ต้องหา คำสั่งยึดหรืออายัดทรัพย์สินนั้นจะสิ้นผลทันที เป็นผลให้พนักงานเจ้าหน้าที่ต้องปล่อยทรัพย์สินที่ยึดหรืออายัดให้ตกเป็นของผู้ต้องหาอีกครั้ง ซึ่งถ้าหากผู้ต้องหาได้ประกันตัวไป ก็จะมีโอกาสในการลักลอบย้ายถ่ายทรัพย์สินออกไปทำให้ยากแก่การติดตามเพื่อมาบรรเทาความเสียหายให้กับผู้เสียหายได้

4.1.4 การยึดหรืออายัดทรัพย์สินตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ.2542

เนื่องจาก การกระทำความผิดฐานกู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชนนั้น เมื่อผู้กระทำความผิดได้รับเงินจากการกระทำความผิดมาแล้ว ก็จะนำเงินนั้นไปทำการลักลอบ ถ่ายเท หรือเปลี่ยนแปลงสภาพ โดยไปทำการซื้อสังหาริมทรัพย์หรือสังหาริมทรัพย์แทนการถือเงินสดเพื่อให้ยากแก่การติดตามของเจ้าหน้าที่รัฐ และการลักลอบถ่ายเทดังกล่าวก็จะมีผลเป็นการฟอกเงิน โดยจะมีรูปแบบต่างๆ กันไป ตามที่ได้กล่าวมาแล้วในบทที่ 2 ซึ่งพนักงานเจ้าหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายเป็นหนังสือจากเลขาธิการมีอำนาจจับผู้กระทำความผิดฐานฟอกเงินและบันทึกถ้อยคำผู้ถูกจับเพื่อเป็นหลักฐานเบื้องต้นแล้วส่งตัวไปยังพนักงานสอบสวนโดยไม่ชักช้าแต่ต้องไม่เกินยี่สิบสี่ชั่วโมง⁸ โดยพนักงานเจ้าหน้าที่จะไม่มีอำนาจในการดำเนินคดีอาญาด้วยตนเอง ทั้งนี้ เพราะว่าการดำเนินการของพนักงานเจ้าหน้าที่ ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ.2542 นั้น เป็นการดำเนินการกับตัวทรัพย์สินที่ใช้หรือมีไว้ หรือได้มาจากการกระทำความผิด ซึ่งเป็นการดำเนินการในทางแพ่งเป็นการบังคับเอากับทรัพย์สินโดยตรง ไม่ได้มีผลต่อ

⁸ มาตรา 38/11 ภายใต้บังคับแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาในการปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้ ให้เลขาธิการ รองเลขาธิการ และพนักงานเจ้าหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายเป็นหนังสือจากเลขาธิการมีอำนาจจับผู้กระทำความผิดฐานฟอกเงินและบันทึกถ้อยคำผู้ถูกจับเพื่อเป็นหลักฐานเบื้องต้นแล้วส่งตัวไปยังพนักงานสอบสวนโดยไม่ชักช้าแต่ต้องไม่เกินยี่สิบสี่ชั่วโมง

เสรีภาพของผู้กระทำความผิดแต่อย่างใด และแม้ว่าผู้กระทำความผิดจะถูกศาลพิพากษายกฟ้องแล้วก็ตาม ก็ยังสามารถดำเนินคดีกับทรัพย์สินเหล่านี้ได้

ความผิดฐานกู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชนนี้ ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ.2542 ได้กำหนดให้เป็นความผิดมูลฐานด้วยตามที่กล่าวมาแล้วในบทที่ 3 ดังนั้น มาตรการในการยึดหรืออายัดทรัพย์สินของผู้กระทำความผิด จึงสามารถดำเนินการตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ.2542 ได้ ซึ่งการติดตามยึดหรืออายัดทรัพย์สินดังกล่าวจะต้องกระทำโดยคณะกรรมการธุรกรรมซึ่งมีอำนาจ ดังนี้

มาตรา 34 ให้คณะกรรมการธุรกรรมมีอำนาจหน้าที่ ดังต่อไปนี้

- (1) ตรวจสอบธุรกรรมหรือทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด
- (2) สั่งยับยั้งการทำธุรกรรมตามมาตรา 35 หรือมาตรา 36
- (3) ดำเนินการตามมาตรา 48
- (4) เสนอรายงานผลการปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้ต่อคณะกรรมการและคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ
- (5) กำกับดูแลความเป็นอิสระและเป็นกลางของสำนักงานและเลขาธิการ
- (6) ปฏิบัติการอื่นใดตามที่คณะกรรมการมอบหมาย

จะเห็นได้ว่าพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ.2542 ได้กำหนดให้คณะกรรมการธุรกรรมมีอำนาจในการตรวจสอบทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด และมีอำนาจในการสั่งยับยั้งการทำธุรกรรมที่มีเหตุอันควรสงสัยและมีพยานหลักฐานอันสมควรว่าธุรกรรมใดเกี่ยวข้องหรืออาจเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดมูลฐานหรือความผิดฐานฟอกเงิน⁹ หรือมีพยานหลักฐานเป็นที่เชื่อได้ว่าธุรกรรมใดเกี่ยวข้องหรืออาจเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดมูลฐานหรือความผิดฐานฟอกเงิน และนอกจากนี้หากมีการตรวจสอบรายงานและข้อมูลเกี่ยวกับการทำธุรกรรม และมีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าอาจมีการโอน จำหน่าย ยักยอก ปกปิด หรือ

⁹ มาตรา 35 ในกรณีที่มีเหตุอันควรสงสัยและมีพยานหลักฐานอันสมควรว่าธุรกรรมใดเกี่ยวข้องหรืออาจเกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดมูลฐานหรือความผิดฐานฟอกเงิน ให้คณะกรรมการธุรกรรมมีอำนาจสั่งเป็นหนังสือยับยั้งการทำธุรกรรมนั้นไว้ก่อนได้ภายในเวลาที่กำหนดแต่ไม่เกินสามวันทำการ

ในกรณีจำเป็นหรือเร่งด่วน เลขาธิการจะสั่งยับยั้งการทำธุรกรรมตามวรรคหนึ่งไปก่อนก็ได้แล้วรายงานต่อคณะกรรมการธุรกรรม

ซ่อนเร้นทรัพย์สินใดที่เป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด คณะกรรมการธุรกรรมมีอำนาจในการยึดหรืออายัดทรัพย์สินดังกล่าวได้¹⁰ จะเห็นได้ว่าอำนาจในการตรวจสอบและติดตามยึดหรืออายัดทรัพย์สินของผู้กระทำความผิดฐานกู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชนนั้น จะเป็นอำนาจเฉพาะของคณะกรรมการธุรกรรมเท่านั้น แม้ว่าเลขาธิการสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงินจะสามารถใช้อำนาจดังกล่าวได้ก็แต่เฉพาะกรณีจำเป็นเร่งด่วนและก็ต้องรายงานต่อคณะกรรมการธุรกรรมอีกครั้ง ดังนั้น ปัญหาที่เกิดขึ้นคือ หากคณะกรรมการธุรกรรมมีปัญหา ทำให้ไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ ก็จะทำให้การใช้อำนาจตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ.2542 ไม่สามารถดำเนินการได้

นอกจากอำนาจของคณะกรรมการธุรกรรมตามที่กล่าวมาแล้วข้างต้น มาตรา 38 ยังให้อำนาจกับกรรมการธุรกรรม เลขาธิการ และพนักงานเจ้าหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายเป็นหนังสือจากเลขาธิการ มีอำนาจในการเข้าตรวจค้นได้โดยไม่ต้องมีหมายค้นของศาล และยังมีอำนาจในการยึดหรืออายัดทรัพย์สินที่มีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าจะถูกยกย้าย ซุกซ่อน ทำลาย หรือทำให้เปลี่ยนแปลงสภาพไปจากเดิม ดังนี้

¹⁰ มาตรา 48 ในการตรวจสอบรายงานและข้อมูลเกี่ยวกับการทำธุรกรรม หากมีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าอาจมีการโอน จำหน่าย ยกย้าย ปกปิด หรือซ่อนเร้นทรัพย์สินใดที่เป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด ให้คณะกรรมการธุรกรรมมีอำนาจสั่งยึดหรืออายัดทรัพย์สินนั้นไว้ชั่วคราวมีกำหนดไม่เกินเก้าสิบวัน

ในกรณีจำเป็นหรือเร่งด่วน เลขาธิการจะสั่งยึดหรืออายัดทรัพย์สินตามวรรคหนึ่งไปก่อนแล้วรายงานต่อคณะกรรมการธุรกรรม

การตรวจสอบรายงานและข้อมูลเกี่ยวกับการทำธุรกรรมตามวรรคหนึ่ง ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์วิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง

ผู้ทำธุรกรรมซึ่งถูกสั่งยึดหรืออายัดทรัพย์สิน หรือผู้มีส่วนได้เสียในทรัพย์สินจะแสดงหลักฐานว่าเงินหรือทรัพย์สินในการทำธุรกรรมนั้นมิใช่ทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด เพื่อให้มีคำสั่งเพิกถอนการยึดหรืออายัดก็ได้ ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง

เมื่อคณะกรรมการธุรกรรมหรือเลขาธิการ แล้วแต่กรณี สั่งยึดหรืออายัดทรัพย์สินหรือสั่งเพิกถอนการยึดหรืออายัดทรัพย์สินนั้นแล้ว ให้คณะกรรมการธุรกรรมรายงานต่อคณะกรรมการ

มาตรา 38 เพื่อประโยชน์ในการปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้ ให้กรรมการ
ธุรกรรม เลขานุการ และพนักงานเจ้าหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายเป็นหนังสือจากเลขานุการมีอำนาจ
ดังต่อไปนี้...

(3) เข้าไปในเคหสถาน สถานที่ หรือยานพาหนะใดๆ ที่มีเหตุอันควรสงสัยว่ามีการชุก
ซ่อนหรือเก็บรักษาทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด หรือพยานหลักฐานที่เกี่ยวกับการ
กระทำความผิดฐานฟอกเงิน เพื่อตรวจค้นหรือเพื่อประโยชน์ในการติดตาม ตรวจสอบ หรือยึดหรือ
อายัดทรัพย์สิน หรือพยานหลักฐาน เมื่อมีเหตุอันควรเชื่อได้ว่าหากเนิ่นช้ากว่าจะเอาหมายค้นมาได้
ทรัพย์สินหรือพยานหลักฐานดังกล่าวนั้นจะถูกยกย้าย ชุกซ่อน ทำลาย หรือทำให้เปลี่ยนแปลงไป
จากเดิม

จากอำนาจของคณะกรรมการธุรกรรม เลขานุการ และพนักงานเจ้าหน้าที่ที่ได้รับ
มอบหมายเป็นหนังสือจากเลขานุการ ตามที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นได้ว่า กลุ่มบุคคลดังกล่าวจะ
ทำการใช้อำนาจในการยึดหรืออายัดทรัพย์สินได้นั้น ทรัพย์สินนั้นจะต้องเป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวกับ
การกระทำความผิด ดังนี้

มาตรา 3 ในพระราชบัญญัตินี้

“ความผิดมูลฐาน” หมายความว่า...

(3) ความผิดเกี่ยวกับการฉ้อโกงประชาชนตามประมวลกฎหมายอาญาหรือความผิด
ตามกฎหมายว่าด้วยการกู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน

“ทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด” หมายความว่า

(1) เงินหรือทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำซึ่งเป็นความผิดมูลฐานหรือความผิดฐาน
ฟอกเงินหรือจากการสนับสนุนหรือช่วยเหลือการกระทำซึ่งเป็นความผิดมูลฐาน หรือความผิดฐาน
ฟอกเงินและให้รวมถึงเงินหรือทรัพย์สินที่ได้ใช้หรือมีไว้เพื่อใช้หรือสนับสนุนการกระทำความผิด
มูลฐานตาม (8) ของบทนิยามคำว่า “ความผิดมูลฐาน” ด้วย

(2) เงินหรือทรัพย์สินที่ได้มาจากการจำหน่าย จ่าย โอนด้วยประการใดๆ ซึ่งเงินหรือ
ทรัพย์สินตาม (1) หรือ

(3) ดอกผลของเงินหรือทรัพย์สินตาม (1) หรือ (2)

ทั้งนี้ ไม่ว่าทรัพย์สินตาม (1) (2) หรือ (3) จะมีการจำหน่าย จ่าย โอน หรือเปลี่ยน
สภาพไปกี่ครั้งและไม่ว่าจะอยู่ในความครอบครองของบุคคลใด โอนไปเป็นของบุคคลใด หรือ
ปรากฏหลักฐานทางทะเบียนว่าเป็นของบุคคลใด

จากสภาพปัญหาที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นได้ว่า พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 ได้วางมาตรการเกี่ยวกับการตรวจสอบ การยึดหรืออายัดทรัพย์สินของผู้กระทำความผิดฐานกู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน เพื่อดำเนินการยึดหรืออายัดให้ทรัพย์สินเหล่านั้นตกเป็นของแผ่นดิน แต่อำนาจส่วนมากจะเป็นของคณะกรรมการธุรกรรมซึ่งปัญหาที่เกิดขึ้นคือ หากในอนาคตมีเหตุใดเหตุหนึ่ง ทำให้คณะกรรมการธุรกรรมไม่สามารถทำหน้าที่ได้ สภาพบังคับตามกฎหมายก็ไม่สามารถดำเนินการได้ด้วย

นอกจากนี้ ในการตรวจสอบรายงานและข้อมูลเกี่ยวกับการทำธุรกรรม หากว่า คณะกรรมการธุรกรรมมีเหตุอันควรเชื่อได้ว่า อาจมีการโอน จำหน่าย ยักย้าย ปกปิด หรือซ่อนเร้นทรัพย์สินใดเป็นทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด ให้คณะกรรมการธุรกรรมมีอำนาจสั่งยึดหรืออายัดทรัพย์สินนั้นไว้ชั่วคราวมีกำหนดไม่เกินเก้าสิบวัน ซึ่งอำนาจของคณะกรรมการธุรกรรมจะมีอำนาจในการยึดอายัดทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดมูลฐาน กล่าวคือ มีอำนาจในการยึดหรืออายัดทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดฐานกู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชนไม่ว่าจะเป็นเงินสดหรือทรัพย์สินที่ได้มาจากการกระทำหรือจากการสนับสนุนหรือช่วยเหลือการกระทำความผิดฐานกู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชนรวมถึงเงินหรือทรัพย์สินที่ได้ใช้หรือมีไว้เพื่อใช้หรือสนับสนุนการกระทำความผิดดังกล่าว และรวมถึงเงินหรือทรัพย์สินที่ได้มาจากการจำหน่าย จ่าย โอนด้วยประการใดๆ ซึ่งเงินดังกล่าว และยังมีอำนาจในการยึดหรืออายัดทรัพย์สินและดอกเบี้ยของเงินหรือทรัพย์สินตามที่กล่าวมาข้างต้นทั้งหมด ซึ่งเงินหรือทรัพย์สินเหล่านี้ เมื่อทำการยึดหรืออายัดแล้วทั้งหมดจะตกเป็นของแผ่นดินไม่กลับคืนไม่สู่มือของประชาชนผู้ที่ได้รับความเสียหายจากการกระทำความผิดฐานกู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชนแต่อย่างใด

อย่างไรก็ตามแม้คณะกรรมการธุรกรรมจะมีอำนาจในการยึดหรืออายัดทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดมูลฐาน แต่จากนิยามของคำว่า “ทรัพย์สินที่เกี่ยวกับการกระทำความผิด” ก็ยังไม่ครอบคลุมถึงประโยชน์อย่างอื่นที่ผู้ต้องหาในความผิดฐานกู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชนได้รับมาจากการกระทำความผิดด้วย ซึ่งถ้ามีประโยชน์ดังกล่าวที่ผู้ต้องหาได้รับมา คณะกรรมการธุรกรรมก็ไม่มีอำนาจในการยึดหรืออายัดแต่อย่างใด

4.2 ปัญหาการบังคับใช้กฎหมายของหน่วยงานที่มีอำนาจดำเนินการ กับทรัพย์สินของผู้กระทำความผิดฐานกู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน

ในการดำเนินการกับทรัพย์สินของผู้กระทำความผิดนี้ เนื่องจากหน่วยงานบังคับใช้กฎหมาย ไม่ว่าจะเป็น พนักงานสอบสวน สำนักงานตำรวจแห่งชาติ พนักงานสอบสวนคดีพิเศษ

กรมสอบสวนคดีพิเศษ พนักงานเจ้าหน้าที่กลุ่มป้องกันปรามการเงินนอกระบบ กระทรวงการคลัง หรือเจ้าพนักงาน ป.ป.ง. สำนักงาน ป.ป.ง. ก็ตาม จะไม่มีการประสานความร่วมมือในการ ดำเนินการอย่างจริงจัง เป็นเหตุให้ผู้กระทำความผิดมีโอกาสในการยักย้าย ถ้ายเท ทรัพย์สินที่ ได้มาโดยการกระทำความผิดออกไปก่อนที่จะนำที่ใช้อำนาจตามกฎหมายของตน ทำให้ยาก แก่การติดตามยึดหรืออายัดทรัพย์สินมาคืนแก่ผู้ให้กู้ยืมเงินซึ่งเป็นผู้เสียหายจากการกระทำ ความผิดดังกล่าว และตามที่กล่าวมาแล้วว่า ปัญหาการกระทำผิดฐานกู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกง ประชาชน เป็นปัญหาที่มีผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศ จึงเป็นปัญหาสำคัญที่ ทุกหน่วยงานต้องประสานความร่วมมือในการเข้าแก้ไขปัญหาดังกล่าว โดยเฉพาะปัญหาที่เกิดจาก การติดตามยึดหรืออายัดทรัพย์สินของผู้ต้องหา นั้น ถ้าได้มีการประสานกันตั้งแต่ในชั้นสอบสวนแล้ว ก็จะทำให้ผู้เสียหายได้รับการบรรเทาความเสียหายได้บ้าง ไม่มากก็น้อย